

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขของบุคลากรโรงพยาบาลสนามกองทัพบก แห่งหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้

Factors Related to Happiness of a Royal Thai Army Field Hospital Personnel in the Southern Border Provinces of Thailand

ธีรดนัย ริฐิตลันต์* อารยา ประเสริฐชัย พาณี สิตกะลิน

Teeradon Rititsunt* Araya Prasertchai Panee Sitakalin

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย 11120

School of Health Science, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand 11120

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ระดับความสุขของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามกองทัพบกแห่งหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความสุขของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามกองทัพบกแห่งหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงจังหวัดชายแดนภาคใต้ (3) เปรียบเทียบระดับความสุขของบุคลากรฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหารที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามกองทัพบกแห่งหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประชากรที่ศึกษาคือ บุคลากรทุกส่วนที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามกองทัพบกแห่งหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร จำนวน 150 คน โดยเก็บข้อมูลทุกหน่วยประชากร เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม มีค่าความตรงของทุกข้อคำถามอยู่ในช่วง 0.67-1.00 และค่าความเที่ยงที่ 0.88 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแตกต่างของประชากรสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า (1) บุคลากรทั้งฝ่ายพลเรือนและทหารที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามกองทัพบกมีระดับความสุขเท่ากับคนทั่วไป (2) ปัจจัยส่วนบุคคลคือ เพศ และสวัสดิการ มีความสัมพันธ์ กับระดับความสุขทั้งฝ่ายพลเรือนและทหาร (3) เมื่อเปรียบเทียบระดับความสุขของบุคลากรฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหารที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามกองทัพบกแล้วพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ : ความสุขในการทำงาน, บุคลากรทางการแพทย์, โรงพยาบาลสนามกองทัพบก, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the happiness levels of personnel working in a Royal Thai Army Field Hospital in the three southern border provinces' high-risk areas; (2) factors related to the happiness levels of personnel working in the Army Field Hospital in the southern border provinces; and (3) a comparison of happiness levels between civilian and military personnel working in the Army Field Hospital in the southern border provinces.

Corresponding Author: *Email: teedsuan_127@hotmail.com

*นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วันที่รับ (Received) 21 ต.ค. 2568 วันที่แก้ไขเสร็จ (Revised) 25 ธ.ค. 2568 วันที่ตอบรับ (Accepted) 4 ม.ค. 2569

ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2569
Vol. 27 No. 2 May - August 2026

The population consisted of all personnel working in an Army Field Hospital in the southern border provinces, both civilians and soldiers, totaling 150 individuals. Data were collected from the entire population. Questionnaires were used as the measurement tool in this study, with content validity assessed by the IOC (item values ranging from 0.67 to 1.00) and a reliability of 0.88. Frequency distribution, mean, percentage, standard deviation, and a chi-square test with odds ratio were used to analyze differences between two independent groups.

The results showed that (1) the happiness levels of both civilian and military personnel working in the Army Field Hospital were similar to those of the general population. (2) Personal factors were sex and welfare, which were related to levels of happiness for both civilians and soldiers. (3) There was no statistically significant difference in happiness levels between civilian and military personnel working in the Army Field Hospital at the 0.05 level.

Keywords: Happiness at work, Medical personnel, Army field hospital, Southern border provinces

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นภาวะคุกคามที่รุนแรงต่อสุขภาพกาย รวมไปถึงสุขภาพจิตของประชากรโลก¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการคัดกรอง การตรวจ และการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคโควิด-19 เนื่องจากมีโอกาสดีขึ้นที่จะติดโรคมกกว่าประชากรกลุ่มอื่น มีภาระงานที่เพิ่มขึ้น ทำงานภายใต้ความกดดัน ความคาดหวังจากสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และมีความวิตกกังวลที่อาจจะนำเชื้อโรคออกไปแพร่สู่ครอบครัว เพื่อน หรือบุคคลใกล้ชิด การศึกษาปัญหาทางสุขภาพจิตในบุคลากรทางการแพทย์ของต่างประเทศในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในระดับที่สูงกว่าปกติมาก² ซึ่งปัญหาทางสุขภาพจิตส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานได้³

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลารนราธิวาส และปัตตานี รวมถึง 4 อำเภอของจังหวัดสงขลาด้วย ได้แก่ อำเภอยะนะ สะบ้าย้อย เทพา และนาทวี เป็นพื้นที่เสี่ยงที่มีสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่มาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งภัยคุกคามส่วนใหญ่เป็นภัยที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ต้องใช้ชีวิตอยู่ในภาวะที่ไม่ปกติ ก่อให้เกิดความไม่สบายใจ วิตกกังวล และภาวะเครียดตามมา ส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ เกิดความเจ็บป่วย และสูญเสียศักยภาพในการทำหน้าที่ได้^{4,5}

ความสุขในการทำงาน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อทั้งประสิทธิภาพของบุคลากรในองค์กรและความสำเร็จ

ขององค์กร โดยองค์กรที่ส่งเสริมบรรยากาศแห่งความสุขจะสร้างพลังอันยิ่งใหญ่ให้องค์กรนั้นมีความสามารถและมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เอื้ออำนวยให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่มีแรงจูงใจในการทำงาน เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วม ซึ่งนำไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพและการพัฒนาต่อเนื่องอย่างยั่งยืนในระดับองค์กร^{6,7} ในทางกลับกันหากบุคลากรทำงานด้วยความรู้สึกที่ไม่มีความสุข จะเป็นสิ่งที่บั่นทอนพลังและความสามารถในการทำงานของบุคลากรเป็นเหตุให้งานขาดคุณภาพและส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรได้^{8,9}

การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นหาความสัมพันธ์ของปัจจัยกับความสุขของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามกองทัพบกแห่งหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะส่งผลให้ทราบถึงปัจจัยที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากร อันจะเป็นผลให้การบริการของโรงพยาบาลสนามซึ่งจัดตั้งขึ้นในภาวะฉุกเฉินเพื่อรองรับผู้ป่วยจำนวนมาก มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามกองทัพบกแห่งหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความสุขของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามกองทัพบกแห่งหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความสุขของบุคลากร
ฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนาม
กองทัพบกแห่งหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงจังหวัดชายแดนภาคใต้

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า เพศ อายุ ระดับ
การศึกษาสูงสุด ศาสนา สถานภาพสมรส จำนวนบุตร อาชีพ
สถานภาพการจ้างงาน ระยะเวลาทำงาน ระยะเวลาพัก
รายได้ รายจ่าย และโรคประจำตัว มีความสัมพันธ์กับความสุข
ในการทำงาน^{2,3,10,11} การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการหาความ
สัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ
การศึกษาสูงสุด ศาสนา สถานภาพสมรส จำนวนบุตร อาชีพ
สถานภาพการจ้างงาน ระยะเวลาทำงานต่อวัน ระยะเวลาพัก
ต่อสัปดาห์ รายได้รวมต่อเดือน ความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่าย
และรายได้ โรคประจำตัว ระดับความเครียด และปัจจัยที่สัมพันธ์
กับการปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนาม ได้แก่ ระบบบริหาร
โรงพยาบาลสนาม การเตรียมความพร้อมของโรงพยาบาลสนาม
การปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานใหม่ จำนวนผู้ป่วยที่ให้การดูแล
สวัสดิการ ความสนใจ และความกังวลของบุคคลในครอบครัว
ที่ส่งผลต่อระดับความสุขของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรง
พยาบาลสนาม ซึ่งเป็นบริบทที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งข้อจำกัด
สภาพความกดดันจากสถานการณ์วิกฤตทางสาธารณสุขที่มีผู้
ป่วยจำนวนมาก รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ทำการศึกษเป็นพื้นที่
เสี่ยงจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive study) ทำการ
สำรวจข้อมูลในกลุ่มประชากร คือ บุคลากรทุกส่วนที่ปฏิบัติงาน
ในโรงพยาบาลสนาม ทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร จำนวน
150 คน ไม่มีการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม ซึ่งสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม
และปัญหาที่พบจากการดำเนินงานโรงพยาบาลสนามบางส่วน
แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นปัจจัย
ส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมวิจัย ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา
ศาสนา ครอบครัว อาชีพ รายได้ และโรคประจำตัว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลการปฏิบัติงานใน
โรงพยาบาลสนาม ประกอบด้วย จำนวนผู้ป่วยที่ให้การดูแล
การเตรียมความพร้อมของโรงพยาบาลสนาม การปรับตัว
สวัสดิการ และความกังวลของครอบครัว

ตอนที่ 3 แบบประเมินความเครียด (Stress Test,
ST-5) ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข¹²

ตอนที่ 4 แบบประเมินความสุขของคนไทย
ฉบับสั้น (Thai Mental Health Indicator, TMHI-15)
ของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข¹³

แบบสอบถามได้ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity)
โดยเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งเป็นแพทย์ผู้บริหาร
โรงพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวชศาสตร์ และเวชศาสตร์
ป้องกัน เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา
แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและตัวแปร (IOC)
ได้เท่ากับ 0.92 ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.67-1.00
และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try out)
กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชนแห่งหนึ่งใน
จังหวัดปัตตานี จำนวน 30 คน หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์
หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของคอนบราค (Cronbach's alpha
coefficient) ได้เท่ากับ 0.88

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารของโรงพยาบาลสนามกองทัพบก
แห่งหนึ่งในพื้นที่เสี่ยงของจังหวัดสงขลา พร้อมทั้งชี้แจง
วัตถุประสงค์และรายละเอียดการวิจัย เมื่อได้รับการอนุมัติ
ผู้วิจัยเข้าพบกับหัวหน้าส่วนงานและหัวหน้าตึกของโรงพยาบาล
สนามเพื่อแนะนำตัว ชี้แจงเกี่ยวกับการวิจัย รวมถึงขอความ
ร่วมมือในการประสานงานกับผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนาม
เพื่อเข้าร่วมการวิจัย ใช้สถานที่ของโรงพยาบาลสนามในการวิจัย
เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยใช้เวลาตอบ
แบบสอบถามชุดละประมาณ 30 นาที ระยะเวลาเก็บรวบรวม
ข้อมูลประมาณ 1 เดือน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัย
ในมนุษย์ จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย
ในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา
รหัสจริยธรรมการวิจัย SCPHYLIRB-2565/164 รับรองเมื่อ

วันที่ 13 มกราคม 2566 โดยกระบวนการวิจัยเป็นไปด้วยความสมัครใจ ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ และนำเสนอข้อมูลในภาพรวมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันด้วย Chi-square test และคำนวณขนาดของความสัมพันธ์ด้วย Odds Ratio (OR) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากผู้เข้าร่วมงานวิจัยจำนวน 123 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82 ของประชากรทั้งหมด พบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 73.98 (91 คน) มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 32.83 ปี ($SD = 7.30$) ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 42.28 (52 คน) รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 39.84 (49 คน) ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 75.61 (93 คน) และมีสถานะโสด คิดเป็นร้อยละ 46.34 (57 คน) เกินกว่าครึ่งไม่มีบุตร คิดเป็นร้อยละ 56.91 (70 คน) โดยมีจำนวนบุตรเฉลี่ย 0.74 คน ($SD = 1.00$)

สำหรับมิติด้านสถานภาพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนายสิบพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 60.98 (75 คน) และมีสถานภาพการจ้างงานแบบประจำ คิดเป็นร้อยละ 91.06 (112 คน) มีระยะเวลาการปฏิบัติงานเฉลี่ยวันละ 11.37 ชั่วโมง ($SD = 3.20$) มีระยะเวลาพักเฉลี่ยสัปดาห์ละ 1.98 วัน ($SD = 1.00$) บุคลากรส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว คิดเป็นร้อยละ 82.11 (101 คน) ในกลุ่มที่มีโรคประจำตัว อันดับที่ 1 ได้แก่ ภาวะอ้วน และโรคหอบหืดและภูมิแพ้ ในส่วนของรายได้ มีรายได้เฉลี่ยรวมต่อเดือนอยู่ที่ 24,596.55 บาท ($SD = 23,802.57$) และกว่าครึ่งมีรายได้พอ ๆ กับรายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 52.85 (65 คน)

2. การปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนาม

บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามดูแลผู้ป่วย

เฉลี่ยวันละ 82.28 คน ($SD = 51.94$) ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 69.92 (86 คน) ส่วนใหญ่คิดว่าการจัดเตรียมอาคารสถานที่และอุปกรณ์ป้องกันตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของโรงพยาบาลสนามมีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 57.72 (71 คน) ส่วนใหญ่มีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานใหม่น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.04 (80 คน) ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระบบการบริหารจัดการของโรงพยาบาลสนามอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.34 (57 คน) ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับค่าเวรที่ได้รับจากการปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลสนามอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 56.91 (70 คน) ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับค่าเสี่ยงภัยที่ได้รับจากการปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลสนามอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 49.59 (61 คน) ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับสวัสดิการที่ได้รับจากการปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลสนามอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 52.03 (64 คน) ส่วนใหญ่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19 ก่อนเริ่มปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 85.37 (105 คน) ส่วนมากสมัครใจเข้าปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามเอง คิดเป็นร้อยละ 90.24 (111 คน) ส่วนใหญ่บุคคลในครอบครัวหรือผู้ร่วมอาศัยในบ้านเดียวกันกับกลุ่มประชากรไม่กังวลเลยหรือกังวลน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.21 (47 คน)

3. ระดับความเครียด และระดับความสุข

บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนาม ส่วนใหญ่มีระดับความเครียดอยู่ในระดับเครียดน้อย คิดเป็นร้อยละ 74.80 (92 คน) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.68 คะแนน ($SD = 2.53$) และมีระดับความสุขเท่ากับคนทั่วไป (อยู่ในค่าปกติ) คิดเป็นร้อยละ 59.35 (73 คน) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 45.32 คะแนน ($SD = 4.99$)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับระดับความสุข

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับความสุขในฝ่ายทหารเปรียบเทียบกับฝ่ายพลเรือน

ระดับความสุข	ฝ่ายทหาร (n=86)	ฝ่ายพลเรือน (n=37)
มีความสุขต่ำกว่าคนทั่วไป	27 (31.40%)	9 (24.32%)
มีความสุขเท่ากับ/ดีกว่าคนทั่วไป	59 (68.60%)	28 (75.68%)
คะแนนเฉลี่ย	45.35	45.24

OR = 0.625, p-value = 0.429

จากตารางที่ 1 พบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนมีระดับความสุขที่ไม่แตกต่างกัน (p = 0.429)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับระดับความสุข (n=123)

ตัวแปร	OR	p-value
เพศ	3.889	0.049
อายุ	0.775	0.775
ระดับการศึกษาสูงสุด	2.309	0.129
ศาสนา	0.010	0.919
สถานภาพสมรส	0.016	0.900
จำนวนบุตร	0.038	0.845
อาชีพ	0.052	0.820
สถานภาพจ้างงาน	0.023	0.879
ระยะเวลาปฏิบัติงาน	1.776	0.183
ระยะเวลาพัก	0.055	0.815
โรคประจำตัว	0.652	0.420
รายได้รวมต่อเดือน (เฉลี่ย)	0.339	0.560
ความสัมพันธ์ของรายได้และรายจ่าย	2.651	0.103
จำนวนผู้ป่วยที่ดูแลในแต่ละวัน	0.628	0.428
อบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงาน	0.625	0.429
การจัดเตรียมอาคารสถานที่และอุปกรณ์ป้องกันตามมาตรการป้องกัน	3.631	0.057
การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19		
ปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานใหม่	1.776	0.183
ความพึงพอใจในระบบการบริหารจัดการของโรงพยาบาลสนาม	1.993	0.158
ความพึงพอใจกับค่าเวรที่ได้รับจากการปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลสนาม	0.625	0.429
ความพึงพอใจกับค่าเสี่ยงภัยที่ได้รับจากการปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลสนาม	1.057	0.304
ความพึงพอใจกับสวัสดิการที่ได้รับจากการปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลสนาม	8.105	0.004
ได้รับวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19	0.506	0.477
ความสมัครใจเข้าปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนาม	0.841	0.359
ความกังวลของบุคคลในครอบครัวหรือผู้ร่วมอาศัยในบ้านเดียวกัน	0.983	0.321
ความเครียด (ST-5)	0.050	0.822

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความสุขของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ และ ความพึงพอใจกับสวัสดิการที่ได้รับจากการปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลสนาม โดยเพศชายมีความสุขต่ำกว่าเพศหญิง 3.889 เท่า ($p = 0.049$) และกลุ่มที่พึงพอใจต่อสวัสดิการน้อย-ปานกลางมีความสุขต่ำกว่ากลุ่มที่พึงพอใจต่อสวัสดิการมาก 8.105 เท่า ($p = 0.004$)

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความสุขและความเครียดโดยรวมของบุคลากร

ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนามส่วนใหญ่มีระดับความสุขอยู่ในค่าปกติ และมีความเครียดน้อย อาจอธิบายได้จากการที่บุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมัครใจเข้าปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสนาม ซึ่งเป็นกลไกการคัดเลือกตนเองที่ทำให้บุคลากรมีความพร้อมทางจิตใจ มีแรงจูงใจ และสามารถรับมือกับความท้าทายของสถานการณ์วิกฤตได้ดีกว่า¹⁴ นอกจากนี้การได้รับการอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติงาน และการจัดเตรียมอาคารสถานที่รวมถึงอุปกรณ์ป้องกันที่ส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมในระดับหนึ่งถึงเหมาะสมครบถ้วน อาจเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่ช่วยลดความวิตกกังวล และเพิ่มความมั่นคงในการทำงานจากความปลอดภัยทางกายภาพ¹⁴ รวมถึงสอดคล้องกับแนวทางการจัดตั้งโรงพยาบาลสนามของกระทรวงสาธารณสุข ที่ให้ความสำคัญกับความพร้อมของระบบและความปลอดภัยของบุคลากร¹⁵ อีกทั้งผลการศึกษาายังสอดคล้องกับภาพรวมของสังคมไทยที่พบว่าประชาชนมักมีระดับความสุขอยู่ในระดับปานกลางจากการประเมินด้วยเครื่องมือมาตรฐาน TMHI-15^{13,16}

2. ความแตกต่างของระดับความสุขระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน

ผลการศึกษาไม่พบความแตกต่างของระดับความสุขระหว่างบุคลากรฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกันมาก ซึ่งผลลัพธ์นี้ค่อนข้างน่าสนใจ แม้ว่าบุคลากรทั้งสองฝ่ายมีบริบทการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร และโครงสร้างการสนับสนุนที่แตกต่างกัน โดยพื้นฐาน แต่ในสถานการณ์วิกฤตที่ต้องจัดตั้งโรงพยาบาลสนามนั้น ภารกิจร่วมกันในการดูแลผู้ป่วย และสภาพแวดล้อมที่ต้องปรับตัวร่วมกัน อาจทำให้ปัจจัยด้านการติดต่อสัมพันธ์กับ

ผู้อื่น¹⁴ และการมีเป้าหมายร่วมกันเหนือความแตกต่างเชิงโครงสร้าง มีบทบาทสำคัญในการสร้างความผูกพันและลดความแตกต่างทางสถานภาพลงได้¹⁷

3. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับความสุขในการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่าเพศชายมีความสุขต่ำกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยบางส่วนที่พบว่าเพศอาจส่งผลต่อการรับรู้ความสุขและความเครียดแตกต่างกัน^{2,18} ในบริบทของโรงพยาบาลสนาม บุคลากรชายอาจถูกคาดหวังให้มีความแข็งแกร่งและรับผิดชอบภารกิจบางอย่างที่แตกต่างจากเพศหญิง อย่างไรก็ตามผลการศึกษาที่พบว่าเพศชายมีความสุขต่ำกว่าเพศหญิงนี้ ชัดแย้งกับผลสำรวจปัจจัยความสุขระดับประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2551-2553 ซึ่งพบว่าประชากรเพศชายมีระดับความสุขมากกว่าประชากรเพศหญิง¹⁹ ความขัดแย้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของบริบทระหว่างการสำรวจระดับประเทศกับสภาพแวดล้อมที่เฉพาะเจาะจงและมีความกดดันสูง ที่อาจส่งผลให้มีการรับมือกับความเครียด หรือการแสดงออกทางอารมณ์ที่แตกต่างกันออกไป

อีกทั้งยังพบว่าบุคลากรกลุ่มที่พึงพอใจต่อสวัสดิการน้อยถึงปานกลาง มีความสุขต่ำกว่ากลุ่มที่พึงพอใจต่อสวัสดิการมาก ปัจจัยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นตัวทำนายความสุขที่แข็งแกร่งที่สุดในงานวิจัยนี้ สะท้อนให้เห็นว่าในสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีความเสี่ยงสูงและภาระงานหนัก สวัสดิการที่เหมาะสมและเพียงพอเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อสุขภาวะและความสุขของบุคลากร¹⁴ ในด้านความพร้อมของรายได้และสถานะทางสังคมที่มีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยบางส่วนที่พบว่าความพึงพอใจในสวัสดิการและความคาดหวังต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน^{11,20} อย่างไรก็ตามผลลัพธ์นี้แสดงให้เห็นได้ 2 ประเด็น คือ 1. ถ้าหากมีการปรับปรุงสวัสดิการให้บุคลากรพึงพอใจมากขึ้น อาจส่งผลต่อความสุขของบุคลากรที่เพิ่มมากขึ้น หรือ 2. ทศนคติเกี่ยวกับความพึงพอใจของแต่ละคนแตกต่างกัน ซึ่งถ้ามีทศนคติเชิงบวกมากกว่า ส่งผลต่อความพึงพอใจที่มากกว่า จึงมีความสุขที่มากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากความสุขเกิดจาก ความพึงพอใจ สมรรถภาพจิตใจดี คุณภาพจิตใจดี และปัจจัยสนับสนุน²¹

4. ปัจจัยที่ไม่สัมพันธ์กับระดับความสุขในการทำงาน แต่มีความน่าสนใจ

ปัจจัยหลายอย่างที่มีถูกอ้างอิงว่าสัมพันธ์กับ

ความสุขในการทำงานในบริบททั่วไป แต่กลับไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในงานวิจัยนี้ ซึ่งอาจเกิดจากลักษณะเฉพาะของบริบทโรงพยาบาลสนามและสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง

ระดับความเครียดที่ไม่สัมพันธ์กับระดับความสุข อาจเป็นไปได้ว่าความเครียดที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับที่สามารถจัดการได้ หรือบุคลากรมีกลไกการรับมือที่ดีเยี่ยมในสถานการณ์วิกฤต⁴ สติ (mindfulness) และความเมตตา (compassion) มีบทบาทในการเพิ่มความสุขและลดความเครียดในบุคลากรทางการแพทย์²² รวมถึงพลังสุขภาพจิตยังเป็นปัจจัยป้องกันที่สำคัญต่อการเกิดความเครียดด้วย²³

การอบรมเพื่อเตรียมความพร้อม แม้ว่าจะเป็นสิ่งสำคัญแต่ผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์โดยตรงกับความสุข อาจเป็นเพราะบุคลากรส่วนใหญ่ได้รับการอบรมอยู่แล้ว จึงถูกมองว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่คาดหวังมากกว่าจะเป็นตัวแปรที่สร้างความแตกต่างของความสุข

ปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานใหม่ บุคลากรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการปรับตัวอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการติดต่อสัมผัสกับผู้อื่น¹⁴ ที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์วิกฤตที่ต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดทำให้เกิดความผูกพันและลดปัญหาในการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Joy at Work⁶ ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสื่อสารที่ดี

ความพึงพอใจในระบบการบริหารจัดการโรงพยาบาลสนาม บุคลากรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับปานกลางถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในระบบการบริหารจัดการของโรงพยาบาลสนาม แม้จะไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสุข แต่อาจเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยรักษาระดับความสุขโดยรวมไว้ได้

5. ข้อจำกัดของการศึกษาวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) ทำให้ไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลลัพธ์ในระยะยาวได้ นอกจากนี้การใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณเป็นหลักอาจไม่สามารถสะท้อนความรู้สึกและประสบการณ์เชิงลึกของบุคลากรได้อย่างครบถ้วน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่าความพึงพอใจในสวัสดิการเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่สัมพันธ์กับความสุข³

ผู้บริหารโรงพยาบาลสนามจึงควรพิจารณาทบทวนปรับปรุงและส่งเสริมสวัสดิการให้มีความเหมาะสม เป็นธรรม และตอบสนองความต้องการของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงและภาระงานหนักมากกว่าปกติ อีกทั้งการดูแลและสนับสนุนบุคลากรชายอย่างเฉพาะเจาะจง เช่น การจัดกิจกรรมคลายเครียดที่ตรงกับความสนใจ การให้คำปรึกษาที่คำนึงถึงบริบททางสังคมและบทบาทหน้าที่ของเพศชาย รวมถึงการสร้างสมดุลชีวิตกับงาน (Work-Life Balance)²⁴ อาจส่งผลต่อระดับความสุขและความพึงพอใจในการทำงานที่เพิ่มขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรเลือกเก็บข้อมูลในกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากขึ้นเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือทางสถิติ ควรเก็บข้อมูลเปรียบเทียบในหลากหลายกลุ่มประชากรเพื่อช่วยทำให้เห็นภาพผลกระทบเฉพาะบริบทที่ชัดเจนมากขึ้น และควรเจาะลึกมิติเชิงคุณภาพเพื่อหาเหตุผลสนับสนุนผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ ส่งผลให้สามารถนำไปใช้วางแผนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติงานสาธารณสุขในพื้นที่หรือภารกิจเฉพาะได้ตรงจุด ซึ่งกระทบต่อคุณภาพการดูแลผู้ป่วยที่ดีขึ้นตามมาด้วย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนอุดหนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยจาก สมาคมแพทย์ทหารแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

References

1. Luo M, Guo L, Yu M, Jiang W, & Wang H. The psychological and mental impact of coronavirus disease 2019 (COVID-19) on medical staff and general public - A systematic review and meta-analysis. *Psychiatry research*. 2020;291: 113190.
2. Netirojjanakul W. Prevalence and Associated Factors of Mental Health Problems on Healthcare Workers at Nakhonpathom Hospital in Corona Virus Disease 2019 (COVID-19) Epidemic Era. *Region 4-5 Medical Journal*. 2020;39(4):616-27. (in Thai)

3. Watcharobol A. The Happiness and Work Satisfaction Evaluation of Nursing Staffs in Sisaket Hospital. Medical Journal of Sisaket Surin Buriram Hospital. 2006;21(2):59–71. (in Thai)
4. Chaiyapan M, & Taephant N. Relationship between Sense of Coherence and Work Stress of Military Personal in The Three Southernborder Provinces: The Mediating Effect of Coping Strategies. Princess of Naradhiwas University Journal. 2012;4(2):40–58. (in Thai)
5. Leelukkanaveera Y, Longphimai C, & Toonsiri C. Influencing Factors of Stress among The Royal Thai Navy in Narathiwat Province. Royal Thai Navy Medical Journal. 2018;45(2): 399–416. (in Thai)
6. Manion J. Joy at work!: creating a positive workplace. Journal of Nursing Administration. 2003;33(12):652–9.
7. Diener E, & Chan MY. Happy People Live Longer: Subjective Well-Being Contributes to Health and Longevity. Applied Psychology: Health and Well-Being. 2011;3(1):1–43.
8. Boonyachotima R, Pompol W, Pojanasit S, Thongnat O, & Borrisut S. The Happiness Exploration of Staffs in Trauma and Emergency Nursing Department, Phramongkutklao Hospital. Journal of The Royal Thai Army Nurses. 2014;15(2):252–60. (in Thai)
9. Hamtanon P, Panritdum P, Vejchabhuk K, & Wanachottrakun K. The happiness and quality of life of the supportive staffs at College of Nursing. Journal of MCU Nakhondhat. 2019;6(10):4728–39. (in Thai)
10. Phanphairoj K. The Factors Affecting the Happiness at Work of Faculty and Staff in the Faculty of Nursing, Thammasat University. Thai Science and Technology Journal. 2012;20(Special Issue 5):379–89. (in Thai)
11. Pala-ard W, & Lerngvijit N. Predictors Pleasure in the Work of Health Personnel in Satun. KKU Research Journal of Humanities and Social Sciences (Graduate Studies). 2018;6(3):20–8. (in Thai)
12. Department of Mental Health. Stress assessment form (ST-5). Retrieved from: <https://www.dmh.go.th/test/Download/view.asp?id=18>. (in Thai)
13. Mongkol A, Vongpiromsan Y, Tangseree T, Huttapanom W, Romsai P, & Chutha W. Research Report: The Development and Testing of the Thai Mental Health Indicator (Version 2007). Nonthaburi: Department of Mental Health; 2009. (in Thai)
14. Warr P. Work, happiness, and unhappiness. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers; 2007.
15. Department of Medical Services. Guidelines for establishing field hospitals. Retrieved from: https://covid19.dms.go.th/Content/Select_Landding_page?contentId=107. (in Thai)
16. Jitvaropas R, & Nuallaong W. The Effect of Simple Happiness Class on Quality of Life and Happiness in Sophomore Medical Students. Thammasat Medical Journal. 2018; 18(4): 626–35. (in Thai)
17. Chaosuansreecharoen P, Ruangdej K, Sungkeao S, & Samaae S. Factors Influencing Happiness at Work among Health Personnels in the Three Southern Border Provinces of Thailand. Journal of Nursing and Education. 2012;5(2): 14–29. (in Thai)

18. Chungtragoon W. Assessing the staff's happiness of Songkhla Hospital for the year 2019. *Journal of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University*. 2020;2(2):105–32. (in Thai)
19. Mental Health Promotion Program. Provincial happiness development manual. Bangkok: Creative Guru; 2011. (in Thai)
20. Kempanya P, Reungsuksud P, Prommasakha Na Sakonnakhon N, Koteprom J, Intharakasem S, & Summart U. Predicting Factors of Happiness at Work of Faculty Staffs of Boromarajonani College of Nursing Nakhon Phanom, Nakhon Phanom University. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2023;23(3):119–27. (in Thai)
21. Mongkol A, Huttapanom W, Chetchotisakd P, Chalookul W, Punyoyai L, & Suvanashiep S. Happiness and Mental Health in the Context of the Thai Society. *Journal of the Psychiatric Association of Thailand*. 2001;46(3):227–32. (in Thai)
22. Benzo RP, Kirsch JL, & Nelson C. Compassion, mindfulness, and the happiness of healthcare workers. *Explore*. 2017;13(3):201–6.
23. Kerdcharoen N, Kolkijkovin V, & Thaworn J. Resilience, Mental Health Impact and COVID-19 Related Mental Health Determinants among Medical Students during COVID-19 Epidemic. *Vajira Medical Journal: Journal of Urban Medicine*. 2021;65 (Supplement November):S101-16. (in Thai)
24. Intulak K, & Oumtanee A. Building Work-Life Balance of Professional Nurses In a Private Hospital. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2015;15(3):382–9. (in Thai)